

→ Dante Alighieri

Isteni színjáték Pokol

XVIII. ÉNEK (A Pokol Nyolcadik Körében) A csábítók — a hízelgők

A Szennyrovatok leírása

E Pokol-rész neve „Szennyrovatok”: kőből van az egész és vas-színű, mint az a sziklafal, mely körbefogja.	1
A vészes tér mértani közepén egy kút tátong, hatalmas szájú, mély; később majd leírom részletesen.	4
A kút s a magas szirt között tehát körgyűrű-szerű lapály terül el, amelybe tíz árok van belevájva.	7
Ahogy a várfalakat sokhelyütt újabb és újabb árkok gyűrűzik, körkörös mintát rajzolva a földre, úgy látszottak e szikla-árkok itt; s ahogy az ilyen vár kapuitól hidacskák mennek a külső szegélyig,	10
úgy itt a faltól keskeny kőgerincek futnak az árkok és gátak fölött a kút felé, amelyben véget érnek.	13
Itt találtuk magunkat, miután a hátáról lerázott Geryon. A költő balra indult, én követtem.	16
	19

1. szennyrovat: kerítők, nőcsábászok

Új nyomorúság látszott jobb felől, új bűnhődők és újabb büntetők: hemzsegett tőlük az első rovat.	22
Két sor haladt lenn, pucér bűnösök: az innenső sor szembejött, a túlsó velünk egy irányban szinte futott (ahogy Rómában a Szentév során az odasereglett nagy sokadalmat bölcs rendszer szerint terelik a hídon: a híd egyik felén, arccal a Várnak, a Szent Péterhez igyekvők mehetnek; a másik felén meg vissza, a dombhoz).	25
A szürke sziklán láttam kétfelől szarvas ördögöket, akik vadul csapkodták őket nagy korbácsaikkal.	28
Jaj, szedték is gyorsan a lábukat az első csapás után — nem kívánták, hogy jöjjön második meg harmadik!	31
	34
	37

1. Szennyrovatok (ol. *Malebolge*): a Nyolcadik Kör. Ez tíz koncentrikus árok, tizenegy gát által közrefogva. A legkülső (1.) árok átmérője kb. 12 km. A tíz szennyrovat a csalás tíz fajtájának felel meg. — A *Malebolge* szó Dante találmánya: *malo* „rossz” + *bolgia* „táska, tarisznya, iszák”, mai fogalmakkal „mappa, dosszié, rovat, fiók”. Magyar fordítások: Angyal: *Vészboldogás*; Szász: *Büntömlők*; Zsigány: *Büntarisznya*; Babits: *Rondabugyrod*; Radó: *Bünodúk*; Szabadi: *Gonoszság Zsákjai*.

26–27. Az első árok tehát kétsávos mélyút, jobboldali közlekedéssel.

28. Szentév („Jubileumi év”): az 1300-as évet — melyben történetünk is játszódik — a pápa Szentévvé nyilvánította. Aki Rómába zárandokolt s felkereste a főbb templomokat, az „búcsút” nyerhetett (azaz halála után megrövidíthette vagy el is törölhette a Purgatóriumban letöltendő idejét). Rengetegen jöttek Rómába, talán Dante is ott járt. Az egyház azóta 25 évente Szentévet hirdet.

30–33. Egy híd volt csak Rómában, az Angyal-híd. Egyik végében az Angyalvár van (errefelé kellett a Szt. Péter-templomhoz menni), a másik végében egy kis dombon a belváros.

34. Sziklán: fönn a gátakon, az árok két partján.

Venèdico, a kerítő

Ahogy mentem, szemem találkozott 40
 az egyik lélekével, s megjegyeztem:
 „Ezt biztos, hogy már láttam valahol!”
 Hogy jobban megnézzem, megálltam ott, 43
 drága vezérem is megállt velem,
 sőt engedte, hogy kissé visszamenjek.
 A korbács-verte árny fejét lehajtva 46
 próbált előlem eltűnni — hiába,
 mert rászóltam: „Te, lesütött szemű!
 Ha nem hamis a külső alakod, 49
 te vagy Venèdico Caccianemico!
 Mitől kerültél így bele a pácba?”
 „Nem szólok szívesen — felelte ő —, 52
 de világos beszéded kényszerít,
 mert földidézi a régi világot.
 Igen, én vettem rá Ghisolabellát, 55
 hogy az örgrófnak kedvére tegyen;
 mocskos történet, bárhogy tálalod.
 De nem csak én sírok itt Bolognából: 58
 úgy tömve van már velünk ez a hely,
 hogy fönt se mondják ennyien: „sipa”,
 a Sàvena és a Reno között. 61
 S ha erre bizonyítékot kívánsz,
 gondolj a pénzéhes lelkiületünkre!”
 Míg így beszélt, egy ördög rácsapott 64
 az ostorával: „Mozgás, te strici!
 Itt nincsen nő, akit pénzzé tehetnél!”

Fölmennék az első hídra

Ezzel a kíséremhez visszamentem. 67
 Pár lépés után olyan helyre értünk,
 ahol a partból egy szikla kinyúlik:
 könnyedén fölhágtunk e sziklatömbre 70
 és jobbra fordulva a kőgerincen
 e szégyenkör-járókat hátrahagytuk.
 Mikor fölértünk a nyílás fölé, 73
 hol átjár lent a korbács-verte nép,
 így szólt a Mester: „Állj meg itt, de úgy,
 hogy szemből lásd e másik csapatot, 76
 akiknek még nem láthattad az arcát,
 mert velünk egy irányban menetelnek.”
 Néztük a vén hídról a sereget, 79
 amely a másik sávon jött felénk,
 s amelyet ugyanúgy hajtott a korbács.

Jázon, a nőcsábász

A jó Mester, kit kérdezniem se kellett, 82
 megszólalt: „Nézd csak! Nagy ember jön ott:
 egy könnyecseppet sem ejt a fájdalomtól;

45. Visszamenjek: mert az alak — aki az innenső, tehát szemben mozgó sorban jár — már túlhaladt Dantéékon.
 50. Venèdico Caccianemico (1228k.–1302k.): befolyásos bolognai politikus. Dante ezek szerint úgy tudta, hogy 1300-ban már halott volt.
 55. Venèdico rábírt a húgát, a férjzett (de férjétől külön élő) Ghisolabellát, hogy legyen Opizzo d’Este ferrarai örgróf szeretője. (Opizzóról lásd *Pok.*, XII,111.) Az örgróf kisemmizte és szégyenben hagyta a nőt.
 60. *Sipa*: a bolognai olasz dialektusban így hangzik az „igen” (= olasz *sia* „legyen”).
 61. Sàvena, Reno: Bologna két folyója. — Értsd: idelent több bolognai van, mint Bolognában.
 71. Jobbra: a Pokol közepe (a kút) felé, azaz sugárirányban. — Kőgerinc: a híd.

tartása most is nemes és királyi! 85
 Ez Jázon, aki bátor szívvel-ésszel
 az aranygyapjút Colchisból kihozta.
 Útközben megállt Lemnos szigetén, 88
 ahol a kegyetlen nők vakmerően
 lemészároltak minden férfiembert.
 Ott szerelmes jelekkel, szép szavakkal 91
 rászedte Hypsipylét, a leánykát,
 aki nemrég társnőit szedte rá;
 aztán magára hagyta terhesen. 94
 E bűn ítélte itt e szenvedésre,
 de Médeáért is sújtja a bosszú.
 Jázonnal járnak az ilyen csalárdak; 97
 elég ezt tudni az első rovatról
 meg azokról, akiket fogva tart.

2. szennyrovat: a hízelgők

Már ott jártunk, ahol a keskeny út 100
 a második gátat keresztezi
 és annak vállán újabb ívet indít.
 Hallatszott, ahogy nyögnek valakik 103
 a következő rovatban, rőfögnek,
 s a tenyerükkel verik magukat.
 A partra penész-réteg kérgesült, 106
 ahogy lenről a rossz gőz rácsapódott:
 kínozó volt szemnek, orrnak egyaránt.
 Az árok olyan mély, hogy nem lehet 109
 az alját látni, csak ha fölmegyünk
 a híd hátára, az ív tetejére.
 Fölmertünk hát; s onnan láttam alant 112
 embereket nyakig bélsárban ülni,
 mintha az árnyékszék folyna oda.

Alessio, a talpnyaló

S míg szememmel pásztáztam odalenn, 115
 láttam egy fejet: úgy lepte a szar,
 hogy az se látszott, pap-e vagy világi.
 Ő rám rivallt: „Miért, hogy ily mohón 118
 csak engem bámulsz s nem a többi mocskot?!”
 „Azért — feleltem —, mert ha jól tudom,
 láttalak én már száraz hajjal is: 121
 Alessio Interminèi vagy,
 Luccából, ugye? Hát ezért figyellek.”
 Ő erre verni kezdte tökfőjét: 124
 „Ide nyomott le a hízelkedés:
 a nyalásból sosem volt elegendem!”

Thais, a prostituált

Vezérem így szólt hozzám: „Szemedet 127
 irányítsd most egy kissé távolabb,
 hogy alaposan megszemléld az arcát

86–87. Jázon (gör. Iason): mitológiai görög hős. Társaival, az Argonautákkal elhajózott a távoli, barbár Colchisba (gör. Kolkhis, ma Grúzia), hogy elhozza a színarany kos gyapját.
 88. Lemnos: görög sziget az Égei-tengeren.
 89–90. A lemnosi nők féltékenységükben úgy döntöttek, hogy minden férfi rokonukat megölik.
 93. A lemnosi király lánya, Hypsipylé (Hüpszipülé vagy Isiphilé) nem ölte meg az apját, hanem titokban elmenekítette. Jázonék érkezésekor már ő volt a sziget királynője.
 96. Médea: a Colchis-beli királylány, aki beleszeretett Jázonba és segített neki az aranygyapjút megszerezni. Jázon feleségül vette, de később egy másik nőért elhagyta. Médea beleőrült fájdalomába s megölte gyermekeiket.
 103. Újabb ív: a 2. szennyrovat hídja.
 117. A hajviseletből egyébként kiderülne, hogy pap-e valaki vagy világi (lásd *Pok.*, VII,39).
 122. Alessio Interminèi (†1295k.): luccai nemes.

a retkes, kócos néembernek, aki
 szaros körmével vakarja magát,
 közben folyton leguggol meg föláll.
 Thais, a kurva az; mikor barátja
 megkérdezte: »Nos, hálás vagy nekem?«,
 ő így felelt: »Leírhatatlanul!«...
 Nos, ebből ennyit látnunk épp elég volt.»

130

133

136

133. Thais: Terentius római író egyik komédiájának szereplője, aki gátlástalan nyereségvágyból hízelt. (Itt azt nem rója fel Dante Thaisnak, hogy prostituált volt, tehát nem a mesterségét kifogásolja.) — Dante nem a Terentius-darabot idézi, hanem Cicero egy munkáját (*De Amicitia* — *A barátságáról*), mely Thais példáját használja arra, hogy a hízélgés, az elvtelen dicséret veszélyeire figyelmeztessen.

XIX. ÉNEK
 (A Pokol Nyolcadik Körében)
 A szent dolgok kiárusítói

3. szennyrovat: a kilyuggatott sziklák

Simon Mágus! És ti, rossz követői! 1
 Ti Isten dolgát nem a szeretethez
 adjátok férjhez, hanem kapzsiságból
 úgy áruljátok, mint egy utcalányt! 4
 Most nektek szól a törvény trombitája,
 a harmadik rovat lakóinak! —
 Közben fölmásztunk a következő 7
 vágat fölé, s álltunk a sziklahídon,
 pontban az árok közepe fölött.
 Ó, mennyei Ész, megmutatkozol 10
 a mennyben, földön, s lenn a rossz világban:
 mily bölcsen osztod igazságodat!
 Az ólomszínű szikla a fenéken 13
 s kétoldalt sok-sok lyukkal volt teli:
 mind egyenlő széles és mind kerek.
 Nem voltak se mélyebbek, se nagyobbak, 16
 mint az én szép Szent János-templomomban,
 amikben zajlik a keresztelés,
 s amikből egyet, nem is olyan régen, 19
 szétvertem, mert valaki bennszorult —
 ez az igazság, bármit is beszélnek.

Az égő talpak

Minden lyuk szájából fölfele nyúlt 22
 egy-egy bűnös két lába, lábfejüktől
 a combjukig: a többi benn a lyukban.
 A talpa mindegyiknek lánggal égett, 25
 ezért úgy ficáncoltak, oly erővel,
 széttéptek volna bármely kötelet.
 Mint amikor zsiradékkal bekent 28
 dolognak végig ég a felszíne,
 saroktól lábujjig szaladt a láng.
 „Ki az ott, Mester, aki oly dühödten 31
 mindenki másnál jobban rugdalózik
 — szóltam —, s a láng, mely nyalja, vörösebb?”
 S felelt: „Ha kell, az alsó partfalon 34
 leviszlek, aztán tőle megtudod:
 ki ő, és mik voltak a bűnei.”
 „Nekem úgy jó — mondtam —, ahogy neked. 37
 Te parancsolsz, én meghajlok előtted;
 azt is tudod, amiről hallgatok.”

Lemennek a 3. szennyrovatba

És ezzel a negyedik gátra léptünk, 40
 ott balra visszafordultunk s lementünk
 az árok átluggatott fenekére.

1. Simon Mágus: ókori varázsló, aki Szt. Pétertől pénzért akarta megvenni a gyógyítás isteni titkát (ApCsel 8,18–24). ÓrOLA nevezik „simóniának” a szent dolgok pénzért való árusítását, az egyházi korrupciót.
 5. A középkorban a városi kikiáltó trombitával jelezte, hogy fontos dolgot (pl. bírósági ítéletet) készül kihirdetni.
 11. Rossz világ: a Pokol.
 17. A firenzei Keresztelő Szt. János templom. Nem tudjuk, hogy a templomban milyen lyukakra gondolt Dante: talán keskeny, hordószerű márvány víztartályok voltak.
 21. Nyilván igaz történet Dante életéből: egy gyermek beeshetett a kútba, s Dante így mentette meg. Úgy látszik, utána megszólták, hogy kárt tett a templom berendezésében.
 34. Alsó partfal: az árok belső, tehát a középhez közelebb eső fala. Mivel az egész Nyolcadik Kör enyhén lejt középfelé, mindegyik szennyrovat-árok alacsonyabb a belső (közép felé eső) gátfala, mint a külső.
 40. Negyedik gát: a 3. és 4. szennyrovatot elválasztó sziklagerinc.

A jó Mester csak akkor engedett el, mikor már annak a részéhez értünk, aki oly siránkozva rúgkapált.	43
„Bárki vagy, te, akinek lent a fönt, nyomorult lélek, mint karó a földben — kezdtem beszélni —, mondj egy szót, ha bírsz!”	46
Úgy álltam ott, mint gyóntató barát, akit a gyilkos, kit már földbe dugtak, hívott, hogy késleltesse a halált.	49
Mire az így kiáltott: „Te már itt vagy? Már itt vagy, Bonifác?! Hát akkor engem az írás néhány évvel becsapott!	52
Ily hamar torkig laktál a vagyonnal, melyért nem féltél elcsábítani a Szép Hölgyet, hogy aztán tönkretedd?”	55
Én álltam csak, bután, értetlenül, mint az, akiből bolondot csinálnak, s fogalma sincs, mit kéne mondani.	58
Rám szólt Vergilius: „Mondjad hamar: »Nem az vagyok! Nem az, akire vársz!«” S én ezt feleltem, a parancs szerint.	61

III. Miklós pápa

Erre a szellem forgatta a lábát, majd sóhajtozva és sírós beszéddel így szólt: „De akkor tőlem mit kívánsz?...”	64
Ha kilétem annyira érdekel, hogymiatt lelépszál itt a parton: tudd meg, hogy rajtam volt a Nagy Palást.	67
Orsini voltam, a Medve fia, a bocsok érdekében zsebre vágtam mindent — s most én vagyok itt zsebre vágva.	70
A fejem alatt vannak, összenyomva a sziklák repedései között, kik előttem úztek simóniát.	73
Majd én is oda zuhanok, ha megjön az, akinek téged képzeltelek, mikor úgy rákérdeztem az előbb.	76
Én hosszabban süttöttem már a lábam, és vártam így, fejemmel lefelé, mint ő fog vörös lábbal itt időzni;	79
mert utána sokkal ártalmasabb, törvényt nem néző pásztor jön nyugatról, ki méltó rá, hogy kettőnket lenyomjon.	82
Új Jázon lesz (a <i>Makkabeusokból</i> ismerjük), s mint a szír király amannak, úgy kedvez majd a francia emennek.”	85

43. Vergilius fölvette Dantét és vitte.
50. A gyilkosokat úgy végezték ki, hogy fejjel lefelé a földbe állították őket. Mielőtt a gödröt betemették, még volt lehetőségük gyónni.
53. A beszélő: III. Miklós pápa. Azt hiszi, megjött a következő korrump pápa, VIII. Bonifác (uralk. 1294–1303), aki Dante szemében a rossz — mert hatalom- és pénzéhes — egyházvezetés megtestesítője volt. Személyes ellenségek voltak: Bonifác érte el, hogy Dantét száműzzék Firenzéből. Másfelől Bonifác jó diplomata és eszes politikus volt, aki fáradhatatlanul dolgozott az egyház erősítésén (Dante szerint: túlerősítésén). A történet elképzelt időpontjában, 1300-ban Bonifác még élt; ám amikor Dante a művet írta, már halott volt.
54. Az írás: a túlvilágon lévő „Sors Könyve”, melybe az elhunytak betekintheznek s a jövőt is megtudhatják. Miklós innen tudja (helyesen), hogy Bonifác majd csak 1303-ban fog meghalni; Danték viszont 1300-ban járnak a Pokolban.
57. Szép Hölgy: az Egyház.
69. Nagy Palást: a pápai palást.
70. III. Miklós családi neve Orsini volt. A név az *orso* „medve” szóból ered (mint a magyarban a Medveczky). A „bocsok” az Orsini-család tagjai.
75. Simónia: lásd az 1. sor jegyzetét.
79–81. III. Miklós 1280-ban, VIII. Bonifác 1303-ban, V. Kelemen 1314-ben halt meg. Ezért Miklósnak 1280-tól 1303-ig, azaz 23 évig kell várnia a „váltásra”; ebből 20 évet már letudott. Bonifácnak majd csak 11 évet kell várnia.
83. A nyugatról jövő pásztor: V. Kelemen pápa (uralk. 1303–1314), aki francia volt s a francia királytól fogadott el pénzt, hatalmat. Ő helyezte át a pápaság székhelyét Rómából a franciaországi Avignonba 1309-ben. — Bonifác és Kelemen között volt még egy pápa: XI. Benedek, de ő szentéletű ember volt, tehát ide nem várható.
84. Lenyomjon: értsd: a lyuk mélyére, a sziklák közé.
85. Jázon: ókori zsidó főpap, aki a szír királytól pénzért vásárolta tiszttségét, görög nevet viselt s pogány szertartásokat vezetett be (2Mak 4,7). — Nem azonos a Jázon nevű mitológiai hőssel (*Pok.*, XVIII,86).

Dante felháborodott válasza

Nem tudom, nem voltam-e vakmerő, hogymily szavakkal feleltem neki: „Mondd csak, szerinted mennyi pénzt akart Szent Pétertől Urunk azért cserébe, hogymondjára bízza a kulcsokat? Bizony csak annyit kért: »Engem kövess!»	88
És Péter meg a többiek se kértek Mátyástól pénzt a sorshúzás előtt, hogymő lépjen az áruló helyére.	91
Maradj csak itt, rád fér a büntetés, őrizd galádul szerzett pénzedet, ami oly bátorrá tett Károly ellen.	94
S ha nem tiltaná meg tiszteletem a szent kulcsok iránt, amelyeket kezedben tartottál víg életedben, mondhatnék súlyosabb szavakat is: pénzvagyatok megrontja a világot, hisz jót letapos, rosszat fölemel.	97
Tirátok gondolt az Evangelista, látva a Nőt, ki vizeknek parancsol, amint királyokkal kurválkodik;	100
azt, aki hét fejjel született, és tíz szarvából merített erőt, míg férje tisztességben élt vele.	103
Istenné tettétek az aranyat! A bálványimádók ennél különbek, mert ők csak egyet, ti százat imádtok!	106
Jaj, Konstantin, sok bajt szült a világra — nem megtérésed, hanem adományod, mely először tett pápát vagyonossá!”	109
Míg ilyen nótát húztam a fülébe, bűnbánat vagy harag rághatta őt, mert két lábával rettentőn kalimpált.	112
Én azt hiszem, a vezetőmnek tetszett, amit mondtam, úgy állt ott, mosolyogva figyelte őszinte beszédemet.	115

Folytatják útjukat

Ekkor a két karjával fölemelt, s miután így a mellére szorított, visszavitt oda, ahonnet lejtöttünk.	118
Nem látszott elfáradni: fölcipelt a híd-ívre, mely a negyediket az ötödik gáttal összeköti.	121
Itt óvatosan letette a terhét — óvatosan, mert úgy lejtett a kő, hogymekcskének se volna könnyű járás.	124
Egy újabb vágat nyílt szemem előtt.	127

(Nádasdy Ádám fordítása és jegyzetei)

91. Urunk: Jézus Krisztus, aki Szt. Péterre és utódaira bízta az egyház vezetését.
92. Kulcsokat: a pápaságot, melynek jelképe, címere a két kulcs.
94–96. Amikor Júdás elárulta Jézust (s hamarosan meg is halt), a helyére Péter és a többi apostol sorshúzással Mátyást választotta meg apostolnak (ApCsel 1,26).
98–99. Károly: Anjou I. Károly nápolyi-szicíliai király (uralk. 1266–1285; ő volt Károly Róbert magyar király dédapja). — III. Miklós állítólag pénzt fogadott el a bizánci császártól, hogy forduljon szembe Károllyal s támogassa az Anjouk ellen lázadó szicíliaiakat. Az ügy véres felkelésbe torkolt 1282-ben, mely „Szicíliai vecsernye” néven ismert.
102. Víg élet: a földi élet.
106. Evangelista: Szt. János apostol, aki Evangéliuma mellett a Jelenések könyvének is szerzője (Dante ez utóbbira céloz, XVII,1).
107. A Jelenések Könyve az ókori Rómát (= a tengerek úrnőjét) erkölcsstelen nőalakként látja, aki kurválkodik (= elvtelen szövetségre lép) más államokkal, birodalmakkal. Dante ezt a nő-szimbólumot a maga korának Rómájára, az Egyházra vonatkoztatja, akit megrontottak férjei, a pápák, s aki engedett a francia csábításnak.
109. Hét fej: a hét szentség.
110. Tíz szarv: a Tízparancsolat.
111. Az Egyház „férje” a hagyományos szimbólika szerint a pápa.
114. Egyet: egy bálványt. A bálványimádók általában egyetlen darab aranyat (= aranszobrot) imádtak.
115. Nagy Konstantin (Constantinus, uralk. 306–337): az első olyan római császár, aki keresztény hitre tért. Amikor fővárosát Bizáncba helyezte, Rómát és a birodalom nyugati részét állítólag a pápáknak adományozta. Addig a pápák szegény (és gyakran üldözött) gyülekezeti vezetők voltak; ettől kezdve uralkodóként éltek. — Az adománylevel ma is megvan a Vatikánban, ám Dante után kb. száz évvel kiderítették, hogy hamisítvány.
133. Újabb vágat: a 4. szennyrovat, melybe a híd tetejéről lát bele.